

พุทธโมชน์ ๒
คำถาม - คำตอบ
คุณสมบัติพระโสดาบัน

โดย พระอาจารย์ คึกฤทธิ์ โสตถิผโล
วัดนาป่าพง ลำลูกกาคลอง ๑๐ จ. ปทุมธานี

อบรมผู้ปฏิบัติ
ณ ยุวพุทธวิถีสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๓๑ มกราคม ๒๕๕๑

พุทธโฆษณ์ ๒

คำถาม - คำตอบ

คุณสมบัติพระโสดาบัน

โดย **พระอาจารย์ คิกฤทธิ์ โสตุถิมโล**

สงวนลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้ ไม่สงวนสิทธิ์ในการจัดทำจากต้นฉบับ
เพื่อเผยแพร่ในทุกกรณี ในการจัดทำหรือเผยแพร่ โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ
เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ขอคำปรึกษาด้านข้อมูลในการจัดทำ
เพื่อความสะดวกและประหยัด ติดต่อได้ที่
คุณศรชา โทร.๐๘๑-๕๑๓-๑๖๑๑ หรือ คุณอารีวรรณ โทร.๐๘๑-๖๖๗-๕๔๕๕

เลขมาตรฐานประจำหนังสือ : ๙๗๘-๙๗๔-๑๐-๘๙๓๔-๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
จำนวน ๑๔,๐๐๐ เล่ม

ออกแบบปก : เรืองชัย บุญเรืองขาว
โทร.๐๘๙-๐๑๘-๘๖๖๖

ออกแบบรูปเล่ม : วิชชุ เสริมสวัสดิ์ศรี

ภาพประกอบ : จากหนังสือจิตรกรรมพระพุทธรูปประวัติในพระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จัดพิมพ์โดยสำนักพระราชวัง
๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗

ดำเนินการพิมพ์โดย : บริษัท คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

โทร. ๐-๒๘๐๐-๒๒๙๒, ๐๘-๔๙๑๓-๘๖๐๐ โทรสาร. ๐-๒๘๐๐-๓๖๔๙

คำนำ

มีคำถามมากมายเกี่ยวกับ “โสดาบัน” ซึ่งอาตมาได้ตอบคำถามเหล่านั้นโดยหลักแห่งพุทธวจน พุทธโฆษณ์ฉบับโสดาบันเล่มนี้ จึงได้รวบรวมคำถามของผู้ปฏิบัติและคำตอบ เพื่อให้ผู้สนใจปฏิบัติทั้งหลายได้รู้ชัด และมีกำลังใจที่จะประพฤติตนให้ถึงสภาวะธรรม ตรงตามที่พระองค์ได้ตรัสไว้ โดยทราบว่โสดาบันไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัว หรือเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ บุคคลมีสิทธิที่จะเป็นโสดาบันได้ทุกผู้ทุกนาม

อาตมาเป็นเพียง “พุทธโฆษณ์” หรือผู้ประกาศธรรมคำสั่งสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น โดยมุ่งหวังเพียงจะนำพา ญาติโยม พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ก้าวข้ามหลุดพ้นจากสังสารวัฏฏ์ให้สมกับที่ได้มีโอกาสเกิดมาเป็นมนุษย์ ผู้สามารถฝึกฝนตนเองได้ และจะเป็นการดียิ่งยิ่ง ถ้าท่านทั้งหลายจะช่วยกันทำตนเป็น “พุทธโฆษณ์” เพื่อกระจายพุทธวจนะให้แผ่ไพศาลไปทั่วโลก และดำรงอยู่ในโลกตราบนานเท่านาน

ขออนุโมทนากับคณะศิษย์งานธรรม ผู้สนับสนุน และผู้อ่านทุกคนที่ได้ร่วมกันเป็นพุทธโฆษณ์อย่างแท้จริง ให้ได้ดวงตาเห็นธรรม และมีความเจริญในธรรมยิ่งขึ้นไปเทอญ

พระ คึกฤทธิ์ โสตถิวง

(พระคึกฤทธิ์ โสตถิวง)

เจ้าอาวาส วัดนาป่าพง

คุณสมบัติพระโสดาบัน

ถอดเสียงบรรยายธรรม พระอาจารย์ฉีกฤทธิ โสติภโณ

(ที่ยุวพุทธฯ ๒ ; ๒๕ - ๓๑ มกราคม ๒๕๕๑)

พระพุทธเจ้าถามกับพระสารีบุตรว่า นี่! เธอรู้ไหม “...ฆราวาสที่นั่ง
อยู่ที่นี่ ใครเป็นพระโสดาบัน?...”

พระสารีบุตรทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงตอบ ท่านก็ตอบว่า สารีบุตร!
ดูอย่างนี้

๑. เขาพ้นจากภัยเวร ๕ ประการหรือยัง? ก็คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่
ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิโคตติในกาม ไม่พูดโกหก ไม่ดื่มสุรายาเมา ถ้าเขาทำศีล
๕ ประการนี้ได้ นี่ เขาได้ไปหนึ่งคุณสมบัติแล้ว เรียกว่า พ้นแล้วจากภัยเวร
๕ ประการ

๒. สารีบุตร! เธอรู้ว่า เขามีคุณธรรม ๔ ประการหรือไม่? คือตัว
โสดาปัตติยังคะ ๔ คือ เลื่อมใสในพระพุทธ, พระธรรม, พระสงฆ์ อย่างไม่
หวั่นไหว, มีศีลอันเป็นที่รักของพระอริยเจ้า คือศีลที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง
ไม่พร้อย เป็นศีลที่เป็นไทจากตัณหา ไม่ถูกครอบงำด้วยทวิภว (ความเห็นผิด).

ถ้าเขามีคุณสมบัติครบทั้งหนึ่งและสอง ให้รู้เถาะว่า คนนี้เป็นโสดาบัน
แล้ว นี่คุณูปการธรรมหน้อย เห็นชัดๆง่ายๆ ที่นี้ความไม่หวั่นไหวใน พระรัตนตรัย

มันก็กินความเยอะเหมือนกันนะว่าคนๆ นั้นมีความเชื่อมั่นในกรรมไหม? ยังที่เขว
เชื่อนั่นเชื่อนี้ ในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ได้บอก ไม่ได้สอน ไม่ได้วางเอาไว้หรือไม่?
มันคงไหม? อย่างเช่นมีคนอื่นบอกว่า ไม่ต้องรักษาศีลหรอกนะ ไม่ต้องทำ
สมาธิหรอก ปล่อยปิ้ง شأنนี้แหละ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์สิ ดี ทำแล้วพ้นทุกข์ นี่
แล้วไปเชื่อเขา อย่างนี้เรียกว่าไม่มั่นคงในเส้นทางนะ ถ้าเป็นโสดาบันแล้วจะ
ต้องมั่นคงในเส้นทาง

เครื่องวัดความเป็นพระโสดาบันมีอยู่มาก เยอะมากเลย ถ้าเรา
ทราบอย่างหลากหลายนี้จะทำให้เราตรวจสอบตัวเราเองได้และพระพุทธเจ้า
ก็ให้พยากรณ์ตนเองนั่นแหละ เพราะถ้าเรามีการกระทำทางกาย วาจา ใจ
เข้าหลักเกณฑ์ตามธรรม พระพุทธเจ้าก็บอก ถ้าหวังจะพยากรณ์ ก็ให้พยากรณ์
ตนด้วยตนนั่นแหละว่า เป็นโสดาบันแล้ว ไม่ต้องให้ใครอื่นมาพยากรณ์ เพราะ
การที่จะพยากรณ์บุคคล จะตัดสินประเมินวัดสอบบุคคลนี้ พระพุทธเจ้าบอกว่า
**มีแต่ตถาคตหรือผู้มีความสามารถเท่าตถาคตเท่านั้น ที่จะตรวจสอบวัดผล
ได้ ประเมินบุคคลได้** เพราะฉะนั้น ที่พระพุทธเจ้าพูดอย่างนี้ มันมีความหมาย
มากพอสมควรนะ และเพราะ**ปัจจุบันนี้มันมีการวัดสอบกันอย่างหลากหลาย**
มากมาย ถือเอาเป็นวิธีที่ถูกต้องตรงเกณฑ์ไม่ได้ เรา**ต้องใช้หลักเกณฑ์ตาม
ธรรมที่พระพุทธเจ้าให้ไว้** เป็นตัวมาวัดสอบ ต้องหลักเกณฑ์นี้เท่านั้นคือ
มาตรฐานที่สุด

พระพุทธเจ้าพูดไว้เยอะในคุณธรรมของพระโสดาบัน ให้เราเข้าไปศึกษา
ดูว่า ท่านบอกอะไรไว้บ้าง เราก็ดูตามนั้น เราจะได้ตรวจสอบตัวเราเอง ตัวเรา
เองนี้ ขอมารู้เราเองดีที่สุดว่า ศีลเราบกพร่องหรือไม่? เราหวั่นไหวหรือไม่? จิต
เราสงบหรือไม่? เราวางอารมณ์นี้ได้หรือไม่? เราต้องตรวจดูตัวเราเอง ต้อง
ฟังตนเอง

พระพุทธเจ้าจึงบอกว่า “...ในกาลบัดนี้ก็ตาม ในกาลล่วงไปแห่งเราก็ตาม ใครก็ตามจัก**ต้องมีตนเป็นประทีป มีตนเป็นสรณะ** ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ **มีธรรมเป็นประทีป มีธรรมเป็นสรณะ** ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ เป็นอยู่...” อย่าไปฟังคนโน้น คนนี้ อย่าไปฟังสิ่งนั้น สิ่งนี้ ฟังตนเอง ฟังธรรมะเท่านั้น และเราจะพาตัวเราเดินไปสู่ความพ้นทุกข์ได้

ถาม : คนที่ทำบุญทำทาน เช่น สร้างพระพุทธรูป ร่วมสร้างศาลา สร้างสิ่งต่างๆมากมาย ไม่เคยตระหนี่เลย และยังชักชวนคนอื่นร่วมทำด้วย แต่คนๆนั้นเป็นคนขี้โกรธ ขี้โมโห และยังมีอัตตาตัวตนมาก อย่างนี้จะปิดอบายเขาได้ไหมคะ?

ตอบ : ปิดอบายเขาได้ไหม? เรื่องของการทำทานอย่างเดียวยังปิดอบายไม่ได้นะ เราจะทำบุญสุนทานมากขนาดไหน ก็มีโอกาสไปอบายได้ตลอด หรือแม้แต่การรักษาศีลก็ตาม ถึงจะรักษาศีล ๕ ศีล ๘ ยิ่งไงก็ยังมีสิทธิไปอบายได้เหมือนกัน ฟังแล้วก็ เอ! มันยังงี้เนี่ย คนที่จะปิดอบายได้ก็คือ กลุ่มบุคคลในระดับโสดาบัน...โสดาบันบุคคลนั่นเอง

มีปริพาชกมาถามพระพุทธเจ้าว่า เขาเห็นคนรักษาศีล ๕ แล้วไปเกิดในนรก พระพุทธเจ้าฟังแล้วก็เฉยๆ แล้วเขา(ปริพาชก)ก็บอกว่า เห็นคนทุศีลที่ฆ่าสัตว์ ทำปาณาติบาต ผิดศีล ๕ ไปเกิดบนสวรรค์ พระพุทธเจ้าตอบไหม ไม่ตอบ เฉยๆ พระพุทธเจ้าไม่ตอบ ปริพาชกก็เดินหลีกไป พระอานนทน์ั่งอยู่ข้างๆก็สงสัย จึงถามพระพุทธเจ้าว่า พอจะรับฟังได้ไหม? พระพุทธเจ้าบอก ได้ พระอานนทถามต่อว่า เพราะเหตุอะไร? พระพุทธเจ้าบอกว่า มันเพราะมีกรรมอีก ๓ ระดับ ที่จะส่งผลให้เขา เช่นถ้าเขาทำความไม่ดีมา ๑๐ ปี ก่อนหน้า ๑๐ ปี

ที่เขาทำความไม่ดีนั้น เขาได้ทำความดีมาก่อนหรือเปล่า? กรรมดีตรงนี้ก็ส่งผล (นี้เป็นกรรมระดับแรก) ทำให้เรามองว่า เขาทำดีมานี้ ตั้ง ๑๐ ปี เอ! ทำไมไม่เกิดบนสวรรค์? หรือว่า (กรรมระดับที่สอง) เขาทำความไม่ดีมา ๑๐ ปี พอปีที่ ๑๑ เขามาสร้างความดีอย่างใหญ่หลวงหรือเปล่า? กรรมตรงนี้ก็ส่งผลอีก

กรรมระดับที่สามก็คือ กรรมก่อนตาย อันนี้ก็เป็นตัวส่งผล เพราะว่า จิตสุดท้ายเกาะอารมณ์ใด พระพุทธเจ้าก็บอก อัตตภาพจะได้ไปตามอารมณ์ นั้น เพราะนั่นมันคือ สถานที่เกิดของจิตนั่นเอง ตัวอารมณ์มันเป็นภพ เป็นสถานที่เกิดของจิต เหมือนอาตมาจับหนังสือ จะบอกว่าเป็นแก้วได้ไง จับแก้วจะบอกเป็นหนังสือได้ไง จิตจับอะไรมันก็เป็นตามนั้น

เพราะสิ่งที่จิตไปจับไปยึดไปเกาะก็คือ ตัวภพของจิต เป็นตัวเกิดของจิตใจ ใจใหม่? บางคนบอกไม่ยุติธรรม ไม่ยุติธรรมยังไง ก็นี้ยุติธรรมที่สุดแล้ว จิตจับอะไรก็ได้ตามนั้น ถ้าไม่อยากไปเป็นเดรัจฉาน ก็อย่าไปจับมันใจ ใจใหม่? ก็ต้องฝึกจิต ปล่อยวาง ทำสมาธิ เห็นการเกิดดับ มองว่าจิตไม่ใช่ตัวเราของเรา มันจะไปเกาะกุศล อกุศล ก็ช่างมัน มันไม่ใช่เรา เราก็ปล่อยมันไป ทำแค่นี้ มันก็พันอบาย ใจใหม่? แต่ถ้าเราไม่เข้าใจตรงนี้นั้นมันก็มีสิทธิ์ไปอบายได้ตลอดเวลา

ในการที่คนเรามีกิเลสนี้ ก็ไม่ใช่ที่เราจะต้องไปอบายเสียทั้งหมด บุคคลที่มีกิเลสแล้วไม่ไปอบาย ก็คือ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี ที่มีกิเลสแต่ไม่ต้องไปอบาย มีคราวหนึ่งพวกปริพาชกคุยกัน แล้วก็ถกเถียงกันบอกว่า คนมีกิเลสนี้ตกนรกทั้งหมด ไม่มีทางเลยที่จะไปสู่สุคติ พระสารีบุตรฟังแล้วก็ไม่รับรองไม่คัดค้านเก็บกลับมาถามพระพุทธเจ้าดีกว่า พระสารีบุตรขนาดเลิศทางปัญญา ไม่พินิจอะไร กลับมาถามพระพุทธเจ้าว่า ท่านได้ยินพวก

ปริพาชกเขาคุยกันอย่างนี้ มันจริงใหม่ว่า คนมีกิเลส จะต้องตกนรกทั้งหมด?
พระพุทธเจ้าบอก สารีบุตร! ไม่จริง **คนมีกิเลสที่ไม่ตกนรกนั้น ได้แก่**

พระโสดาบัน พระโสดาบันประเภทหนึ่ง สอง สาม ก็ไม่ตกนรก โสดาบัน
จะมี ๓ ประเภท ประเภทแรกเกิดอีก ๗ ชาติ พวกนี้จะเวียนในภพเทวดาและ
มนุษย์อีกไม่เกิน ๗ ชาติ ไม่มีชาติที่ ๘ สำหรับพระโสดาบัน ประเภทที่ ๒. ก็เกิด
อีก ๒-๓ ชาติ พวกนี้ก็จะเกิดเฉพาะภพมนุษย์ ประเภทที่ ๓. เอกพิชชี ก็จะเกิดอีก
ชาติเดียว... ชาติเดียว ก็จะเกิดเฉพาะภพมนุษย์เท่านั้น เพราะฉะนั้น ถ้าโสดาบัน
ไปเป็นเทวดานี้ เป็นพวกกลุ่ม ๗ ชาติ

ส่วน**สกิทาคามี** ก็เวียนเกิดในภพมนุษย์อีกชาติเดียว จะได้เป็น
พระอรหันต์

ส่วน**พระอนาคามี** ก็จะมีเป็นกลุ่มๆ กลุ่มที่อายุได้กึ่งหนึ่งของอายุขัย
ก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์ พวกนี้ก็ไม่ต้องไปอบาย

กลุ่มที่ ๒ ของพระอนาคามี ก็คือ ช่วงใกล้จะสิ้นอายุขัย ถึงจะสำเร็จ
เป็นพระอรหันต์

กลุ่มที่ ๓ ก็คือ พวกที่ปฏิบัติแล้ว ไม่ต้องใช้ความเพียรเร็วแรง
ก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์

กลุ่มที่ ๔ ก็คือ ปฏิบัติแล้ว ต้องใช้ความเพียร เร็วแรง อันนี้ก็อยู่ที่การ
หยาบมรรควิธี ไม่ใช่มรรควิธีผิดนะ มรรควิธีถูกแต่เป็นมรรควิธีที่ลำบาก ก็ต้อง
ใช้ความเพียร เร็วแรงจึงจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์

กลุ่มสุดท้ายของพระอนาคามี ก็คือ ตายก่อน แต่แก้ปัญหาเรื่องอบายภูมิได้แล้ว และไม่ต้องกลับมาเกิดบนโลกอีก ด้วยการละความยินดีในทางอายตนะ ๕ ของกายได้ ก็ไปเกิดในพรหมชั้นสุทธาวาส และจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในชั้นพรหมนั้น

พระพุทธเจ้าบอกว่า นี่คือกลุ่มบุคคลที่ยังมีกิเลสเหลือ แต่ไม่ต้องไปอบายแล้ว แล้วก็บอกพระสาวกรูปอื่นว่า คำถามนี้จริง ๆ แล้ว ถ้าไม่ถูกถามเฉพาะเจาะจง จะไม่ตอบเด็ดขาดเลย เพราะว่าจะเป็นเหตุให้เกิดความประมาท พวกเราฟังอย่างนี้ก็นอนใจเลย สบายแล้ว พอไสตาบันก็ เย็นใจ นอนมา ไม่เกินเจ็ดชาติ ได้เป็นพระอรหันต์แน่นอน มันก็เลยจะเป็นเหตุให้เกิดความเนิ่นช้า

ถาม : การที่พระอาจารย์บอกว่า ผู้ที่จะได้ไสตาบัน ต้องถือศีลครบ ๕ ข้อ ถ้าหากโยมมีการดื่มแอลกอฮอล์บ้าง เป็นครั้งเป็นคราว จะหมดโอกาสเป็นไสตาบันไหม? โดยที่ศีลอีกสี่ข้อ โยมสามารถปฏิบัติได้อย่างดีเจ้าคะ?

ตอบ : ดื่มทุกวันหรือเปล่าไม่รู้ ปกติศีล ๕ นี่ก็โดยหลักพระพุทธเจ้าก็ให้เป๊ะเลยนะ ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย แต่ถ้าเราวิเคราะห์หรือเราพิจารณาให้ถี่ถ้วน ดีแบบเข้าข้างตัวเองหรือเปล่า ก็ไม่รู้ละ

เราวิเคราะห์แค่คำของพระพุทธเจ้าที่ท่านตรัสถึงวิบากของผู้ที่ละเมิดศีล ๕ แล้วจะได้ผลอะไรบ้าง วิบากอย่างเบาไม่ได้เป็นไปเพื่อนรก เศรษฐินเปรตวิสัย วิบากอย่างเบาของผู้ผิดศีลปาณาติบาต ย่อมเป็นไปเพื่ออายุสั้น วิบากอย่างเบาของผู้ทำอกุศลนาทาน เป็นไปเพื่อความเสื่อมจากโภคะ วิบากอย่างเบาของผู้ทำกาเมสุมิฉฉาจารเป็นไปเพื่อการก่อเวรด้วยศัตรู อย่างนั้นละ

การพูดโกหกอย่างนี้พูดไม่จริงวิบากก็ทำให้ถูกกล่าวด้วยคำไม่จริง ใส่ร้ายป้ายสีทางวาจา การพูดเพ้อเจ้อ วิบากก็คือเวลาเราพูดจะไม่มีใครเชื่อถือคำพูดเรา การพูดคำหยาบ จะทำให้ได้ฟังเสียงที่ไม่น่าพอใจ นี่เป็นวิบากอย่างเบา

ส่วนวิบากอย่างหนัก ถ้าทำมาก ทำบ่อย ทำนาน ทำเป็นปกติ ก็เป็นไปเพื่อนรก กำเนิดเดรัจฉาน หรือเปรตวิสัย แต่พระโสดาบันพ้นแล้วจากการกระทำที่ทำแล้วเข้าไปสู่नรก กำเนิดเดรัจฉาน หรือเปรตวิสัย อย่างนี้เริ่มขี้มแล้วหรือยังก็ไม่รู้ แสดงว่า มันมีมมอยู่ชนิดหนึ่งนะ ก็คือถ้าเราไม่ได้ทำมาก ทำบ่อย ทำนาน เราก็ไม่ได้รับวิบากในระดับนรก กำเนิดเดรัจฉาน เปรตวิสัย ซึ่งนั่นก็คือ พ้นจากความที่จะขาดคุณสมบัติของพระโสดาบัน แสดงว่า มันยังมีคุณสมบัติพระโสดาบันอยู่ บกพร่องแต่เบา แต่ที่นี้ ไ้อ้เบานี้ เาขนาดไหน มันไม่มีเกณฑ์ ไม่มีประมาณ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจะไม่พูดตรงนี้ไว้ เพราะมันเป็นช่องโหว่ที่จะทำให้คนมันประมาทได้ ดังนั้นท่านจึงต้องพูดว่า ตีลนี้ ดันให้บริสุทธิ์เต็มที่เลย เพราะฉะนั้น เวลาโยมพร่องไปนี้ โยมก็จะรู้แล้วว่าเราพร่องจากความเป็นปกติในแต่ละวัน หรือในแต่ละเดือน ในแต่ละปี มากน้อยขนาดไหน เพราะฉะนั้น อันนี้ก็ลองไปประเมินเอาเองนะ

ความบ่อยตรงนี้ก็กะได้ยาก แล้วดูในส่วนของมรรคมืองค์ ๘ นะว่า ในเรื่องของสุรา พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้พูดไว้เลยนะ ก็เป็นประเด็นที่แปลก! ในเรื่องของสัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ ก็จะไม่มีเรื่องของสุรา ซึ่งอันนี้สงเคราะห์ในส่วนของศีล วาจาไปสืออย่างแล้ว สัมมากรรมันตะ ก็คือ ศีล ๕ สามข้อแรก ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดิในกาม ส่วนสัมมาอาชีวะก็พูดสั้นๆ แคว่ว่า เลี้ยงชีวิตที่เป็นไปเพื่อความไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น แล้วก็บอกอาชีพที่ไม่ควรทำ ๕ อย่าง ซึ่งก็มีเกี่ยวกับเรื่องของสุรา คือ ไม่ควรค้าขาย

พวกสุราน้ำเมาอย่างนี้ นี่ก็ไม่มีเรื่องของศีลข้อห้าในส่วนของการไม่ดื่มสุรา อันนี้ก็อีกประเด็นหนึ่งที่เราลองเอาไปพิจารณา

ถ้าข้อ ๔ ยังบกพร่องอยู่ ก็พยายามบกพร่องให้น้อยที่สุด **ทำข้ออื่นๆให้ดีที่สุด** ทำสมาธิให้มากเข้าไว้ ผิกสติ ระมัดระวังอกุศลที่จะเข้ามาในใจ หมั่นตั้งอกุศลเรื่อย ๆ ก็คือเจริญสัมมาสังกัปปะอย่างนี้ได้ อย่างที่บอกไว้ว่าให้เป็นผู้จับฉวยได้ในกุศลธรรมทั้งหลาย อะไรเป็นกุศลอย่างอื่นก็ทำ อันไหนยังทำไม่ค่อยได้ ก็วางมันไว้ก่อน เดี่ยวเราพอได้ทำข้ออื่นๆไปก่อนแล้ว จิตเราก็จะเริ่มมีกำลังมากขึ้นมาเอง ในที่สุด เราก็จะวางข้อที่ยังไม่ได้ตรงนั้นได้เอง วางแบบง่ายๆนะ ไม่ต้องฝืนมากอย่างนี้

ถาม : ลักษณะของผู้ที่บรรลุโสดาบันเป็นอย่างไร? จะรู้ได้อย่างไรว่า บรรลุแล้ว จะมีปรากฏการณ์อย่างไรให้เราได้เห็น?

ตอบ : ไม่มีปรากฏการณ์อะไรมากมายหรอก ก็เป็นปรากฏการณ์ตามธรรม ที่เราสามารถปล่อยวางอารมณ์ต่างๆได้ เราก็ใช้หลักเกณฑ์ตามธรรมที่พระพุทธเจ้าวางไว้นั้น เป็นมาตรฐานที่ดีที่สุด จริงๆก็มีหลายความเห็นของครูบาอาจารย์ที่วางหลักเกณฑ์ของความเป็นพระโสดาบันหรือพระอริยบุคคลประเภทต่างๆไว้ แต่ก็ไม่ใช้มาตรฐานที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้นะ ก็เป็นประสบการณ์ตามธรรมของแต่ละบุคคล แต่ละครูบาอาจารย์ ซึ่งท่านอาจจะเห็นอย่างนั้น แต่ไม่ใช่เกณฑ์ที่ทุกคนจะต้องเห็นตามนั้น

พระพุทธเจ้าท่านพูดหลักเกณฑ์ที่ทุกคนจะเห็นนี้ เหมือนเป็นจตุรรม จุดเช็คสอบ อย่างนั้นนะ ที่ทุกคนจะต้องผ่านตรงนี้ เช่น อาจจะเดินไปสับสาย สับเส้นทาง ห้าสายนี้ก็อาจจะเจอประสบการณ์แบบนี้ เห็นเหมือนกัน แล้วอีกห้าสาย

เส้นทางนี้ก็อาจจะเจอประสบการณ์ไปอีกแบบ แต่ทั้งหมดนี้ จะมารวมกันที่จุดๆหนึ่ง แล้วก็จะแยกกันต่อไปอีก พระพุทธเจ้าจะพูดในจุดตรงนี้ จุดเช็คสอบที่ทุกเส้นทางจะต้องมาเจอ

เพราะฉะนั้น **หลักเกณฑ์ของพระพุทธเจ้า**จึงเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ได้กับทุกเส้นทาง ถึงคุณจะปฏิบัติวิธีไหนมาก็ตาม มันก็ต้องมาเข้าตรงกับหลักเกณฑ์ของพระพุทธเจ้า **คือ ศีล ๕ คุณบริบูรณ์ไหม ? ; คุณหวั่นไหวในพระรัตนตรัยหรือเปล่า ?** คุณจะเห็นอะไรวิจิตรพิสดารก็ตาม แต่ถ้าคุณยังมีการปลุกเสกเลขยันต์ เชื้อเทวดาอารักษ์ หมอผี หมอยา เชื้อภูเขาดันไม้ บวงสรวงบูชาอะไรละอะอะไป อย่างนี้ไปกันคนละเรื่องแล้วเพราะฉะนั้นตรงนั้นก็ไม่ใช้เกณฑ์ เกณฑ์ที่พระพุทธเจ้าวางไว้ จะเป็นเกณฑ์ที่มาตรฐานที่สุด

๑.) การละความเห็นที่ปรารถนารมณ์ในเบื้องต้น เบื้องปลาย (การยึดความรู้ความเห็น ในส่วนอดีต และอนาคต) ; ๒.) การที่คนๆนั้นมีความเชื่อ มีจิตโน้มไปว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นของไม่เที่ยง ; ๓.) การที่จิตของผู้นั้น พังโดยประมาณอันยิ่งด้วยปัญญาใน ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในธรรม ๖ ประการตรงนี้ ว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง . สิ่งเหล่านี้ก็เป็นอีก ๓ หลักเกณฑ์ของเครื่องวัดความเป็นพระโสดาบัน

๔.) ความที่คนๆนั้น ไม่กระทำซึ่งวัตตโกตูลมมงคล (มงคลภายนอกของสมณพราหมณ์เหล่านี้ คือเป็นข้อปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ตามความเห็น ความเชื่อของชนเหล่านั้น) ; ๕.) การที่บุคคลนั้นละสังโยชน์ ๓ ได้ คือสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ; ๖.) การเห็นการเกิดดับของขันธห้า ; ๗.) การรู้ปฏิจจนุปบาท ก็ตาม. เกณฑ์เหล่านี้ล้วนเป็นเกณฑ์ในการวัดสอบความเป็นโสดาบันทั้งนั้น.

การเห็นว่า วิญญาณนี้ ไม่เวียนเลยไปจากสี่ธรรมชาตินี้ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร ; วิญญาณคือจิตผู้รู้ของเรา รู้ได้แค่ ๔ ธาตุเหล่านี้ เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดเห็นชัดเจนว่า วิญญาณทำงานอย่างนี้ มีคุณสมบัติอย่างนี้ ไม่เที่ยงอย่างนี้ เกิดดับอย่างนี้ มันคงอย่างไม่คลอนแคลน ไม่หวั่นไหว ผู้นั้น ก็ให้พยากรณ์ตนด้วยตนนั้นแหละว่า เป็นโสดาบันแล้ว และผลพวงตามธรรมที่ พระพุทธเจ้าบอกไว้นี้ เราหิบบไปตรวจสอบ เราก็จะได้ตามนั้น เราจะมันคง ตามนั้น

ถาม : เป็นคนธรรมดา ทำงานในบริษัท เป็นตำแหน่งใหญ่ ตำแหน่งสูง ถูกเชิญไปตั้งศาลพระภูมิ เจ้าที่ เจ้าทาง แล้วเราต้องไป เราจะทำอย่างไร เราต้องไปทำผิดอย่างนั้นหรือเปล่า?

ตอบ : ก็ดูอย่างนี้นะ พระพุทธเจ้าบอกว่า วัตถุโกฏุหลมมงคล มงคลภายนอก ของสมณพราหมณ์เหล่านี้นะ เรากระทำโดยความเป็นสาระไหม? บางทีเราก็ต้องทำไปตามสังคม แต่สาระในใจหรือเจตนาในใจนี้ เราไม่ได้เป็นอย่างนั้น

อย่างมีแม่ลูกคู่หนึ่ง ก็มาถกกัน ถามอาตมา คนเป็นลูกนี่เขามันคงก็ บอกว่า แม่ อย่าไปไหว้เจ้า อย่าไปอะไรเลย แม่บอก โห! ลูก มันต้องทำตาม ญาติพี่น้องนะ ไม่อย่างนั้นเดี๋ยวมันจะทะเลาะกัน มันจะขัดกัน ลูกก็พยายาม ห้ามแม่ แม่ก็ถามว่าท่านจะให้ทำยังงี้ดี? ขัดกันกับลูกอยู่อย่างนี้ อาตมาก็ บอกไม่เป็นไรหรอกนะ เพราะว่า โยมเอาสาระความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากการ ทำอย่างนั้นหรือเปล่าละ? ไม่ได้เอาใช่ไหม? เราก็ดูไม่ได้คิดจะต้องการสาระ จากตรงนั้น การที่เราไหว้บรรพบุรุษ มันก็ไม่ได้ผิดนี่ พ่อ แม่ พี่ น้อง เราก็ดูไหว้ได้ แต่เราไม่ได้หวัง มรรค ผล นิพพาน จากพ่อ แม่ พี่ น้อง ใช่ไหม? เรา

หวังมรรค ผล นิพพานจากคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า หวังจากธรรมชาติ
นั้นต่างหาก

การไม่หวั่นไหวในพระพุทธนี้**ต้องเชื่อมั่นว่า พระพุทธเจ้ามีจริง**
ตรัสรู้จริง แล้วไม่หวั่นไหวในพระธรรมก็คือเชื่อว่า **ธรรมะคำสอนของ**
พระพุทธเจ้านั้นสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นอริยบุคคลขึ้นมาได้ ส่วนเชื่อมั่น
ไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ก็คือเชื่อว่า **ผู้ได้อริยบุคคลต้องมีจริง บุคคลที่มีความ**
เพียรพยายาม ที่ฝึกฝนตนเองตามธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าวางไว้ จนกระทั่ง
เป็นอริยบุคคล เข้ามรรค ผล นิพพานได้ มีจริง เราต้องเชื่อมั่นตรงนี้ คือเชื่อ
มั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไซ้ไหม ? ต้องไม่หวั่นไหวตรงนี้

ส่วนตรงนั้น (ไหว้บรรพบุรุษ) เราทำเพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยกใน
หมู่ญาติพี่น้อง ไม่ยังความแตกแยกให้เกิดขึ้น การเป็นผู้ยังความพร้อมเพรียง
ให้เกิดขึ้น ก็ชื่อว่า เป็นสัตบุรุษ ถ้าใจเรามั่นคงเสียอย่าง การกระทำ เราก็ทำ
ไปอย่างนั้นแหละ ทำไปตามโลก ตามสังคม เราอยู่ในกลุ่มสังคมแบบนั้น เราก็
ทำไป แต่เราไม่ได้เชื่อตรงนั้น อยู่ที่ใจเรา

ถาม : ฟังพระอาจารย์บรรยาย ทำไม่รู้สึกรู้ว่า โสดาบันใครๆก็เป็นได้ง่ายๆ
เคยปฏิบัติแล้วฟังครูบาอาจารย์บอกว่า ต้องเจริญสติให้ผ่านญาณ ๑๖ ก่อน
รอบแรก จึงจะเป็นพระโสดาบันได้ รู้สึกรู้ว่า ทำได้ยากจริงๆ อยากเรียนถาม
ว่า พระโสดาบันโดยละเอียดนั้นเป็นอย่างไร?

ตอบ : กรณีญาณ ๑๖ ไม่ได้เป็นเครื่องวัดที่พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ เพราะ
ฉะนั้น เราไม่เอามาเป็นเครื่องวัดในหลักของพุทธวจนะ โยมก็ไปตรวจสอบ

ในพุทธวจนะได้ทั้งหมดคณะว่า จะไม่มีคำว่าญาณ ๑๖ ตรงนี้ แต่คำตรงนี้มีในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นในส่วนของอรรถกถา คือ ความเห็นของอาจารย์รุ่นหลังไม่ใช่ความเห็นโดยพุทธวจนะ

ถามว่า พระโสดาบันยากไหม? มันจะมองว่า ยากก็ได้ จะว่าง่ายก็ได้ เรามองคุณสมบัติแล้วก็เหมือนกับจะง่าย แต่ถ้าจะดูว่า เอ๊ะ! เราไม่หวั่นไหวจริงๆหรือเปล่า? มันก็ยากอยู่นะ เราเจอคนในสังคมเยอะแยะที่บอกว่ามันคง แต่จริงๆแล้ว ก็ยังไม่มันคง แค่ว่ารู้สึกว้าวถ้าเราไม่แขวนพระออกจากบ้าน เราจะเสียวไหม? เคยแขวนทุกวัน วันนี้ลืมแขวนพระออกจากบ้าน หวั่นไหวไหม? มันต้องดูใจตัวเองไง เราเดินผ่านศาล ผ่านต้นไม้ เขามีดอกไม้อะไรบูชาเต็มเลย ไม่ไหวแล้วเสียวไหม? เดินเข้าไปในป่ามืดๆ เจอตันไม้ใหญ่ ผูกผ้าสามสี มีอะไรต่ออะไรแขวนอยู่ เอา(แล้ว)ไหมล่ะ เสียวไหม? หวั่นไหวไหม? หรือเฉยๆ ไม่กลัว ไม่สนใจ เชื่อมันในกรรมแน่นอนนะ เราไปลองทดสอบตัวเราเองก็ได้ ขับรถไปเห็นเขาบีบแตรกันหมดเลยเวลาผ่านศาลนี้ เอาไหม? ไม่บีบไหมล่ะ? กล้าไหมนะ? ซวยแล้ว เตี้ยรถชนแน่เลย ไซ้ไหม? โอ! มันยากเหมือนกันนะ ถึงว่า เอ้า! เอาหนอย มันคงหนอย แต่ใจมันก็ เอ้! หวี่ๆ หรือสักหนอยจะดี ไม่เชื่อแต่อย่าลบหลู่ มันก็มีมาอีกล่ะ ใจคำพวกนี้มันก็จะมา ไซ้ไหม? เพื่อเหนียวไว้ก่อนนะ กันพลาด อย่างนี้

เพราะฉะนั้น โสดาบันไม่เพื่อเหนียว ไม่กันพลาด มันคง เป็นใจเป็นกัน ลุยไปเลยนะ ฉะนั้น ตรงนี้มันคงมันก็ยากเหมือนกันนะ ฟังแล้วเหมือนง่าย แต่ก็ยากอยู่

ตัวศีล ๕ นี้ก็ตัวยาก , การเห็นการเกิดดับ , เห็นปฏิจจนสมุปปาท , มันคงในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา , **การเห็นความเป็นปฏิถัมภ์ แล้ววางอุเบกขา**

ได้ เห็นของไม่ปฏิภูลก็อุเบกขาได้ เราเห็นของสวยแล้วอุเบกขาไหมล่ะ? หรือว่า ใจเพลินไป ใจไหม? มันไม่ง่ายนะนี่ **หลักเกณฑ์เครื่องวัดความเป็นอริยะนะ วางอุเบกขาได้ ทั้งของสวยไม่สวย อย่างนี้**

หลักเกณฑ์ตามธรรม ทั้งอารมณ์ได้เร็วไหม? เร็ว....เร็วขนาดไหน? พระพุทธเจ้าก็จะมีเกณฑ์ให้ณะ , ยังสนใจดูฤกษ์ ดูยามอยู่ไหม? จะขึ้นบ้านใหม่นี้ เล็งแล้ว พระต้อง ๓ , ๕ , ๗ , ๙ ไม่ได้ตามนี้ละก็ สงสัยนี้บ้านอยู่ไม่เป็นสุขแน่ , ได้รถมาแล้ว จะไปวิ่งหาเจิมใหม่นี้? หรือว่า เจิมคนแทน คือ รักษาสิลดี ๆ ส่วนรถก็ปล่อย ช่างมัน แหม! หายากนะ รถไม่เจิมนี้ มันคงไหม? หวันไหวตรงนี้ไหม? ขับไปขับมา รถไปชนหรือว่ามีเหตุอะไรเกิดขึ้นในบ้านเนี่ย เห็นไหม? เป็นเพราะไม่ได้ทำบุญบ้านนะ เป็นเพราะไม่เจิมรถ ไม่อะไรอย่างนี้หรือเปล่า? เลยโดนชะแล้วนะ แล้วเป็นไง? เอาอีกแล้ว กลัวอีกแล้ว เอรารถวิ่งไปเจิม รุ่งไปหาโน่น หานี้ ใจไหม? นี่หวันไหวทั้งนั้นนะ **ไม่เชื่อมั่นในกรรม ไม่เชื่อว่า อะไรจะเกิดขึ้นข้างหน้า** มันเป็นเรื่องของกรรม จะว่ายาก มันก็ยากนะ เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าก็พูดฟันๆแค่นี้แหละ ง่าย ๆ ดูเหมือนง่าย แต่พอเราเอาไปทำไปเช็ด ให้ละเอียดสิ โอ! มันยาก ไม่ใช่่ง่ายเหมือนกัน

ถาม : เราจะหาหนังสือรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติของพระโสดาบันได้ที่ไหน?

ตอบ : ในชุดจากพระโฆษฐ์ห้าเล่มนี้มีหมดเลย มีเยอะ เต็มจะรวบรวมไว้ให้ ไว้ทำเป็นเล่มสักหน่อยให้ชื่อคุณสมบัติพระโสดาบัน จะรวมไว้ให้ทั้งหมดเลย

ถาม : พระโสดาบันต้องละอะไรได้แล้ว และยังคงเหลือกิเลสอะไรที่ยังละไม่ได้?

ตอบ : กิเลสอะไรที่ยังละไม่ได้ ก็อยู่ที่ว่าเราใช้อะไรเป็นเกณฑ์ เกณฑ์ในการวัดกิเลสที่ยังละไม่ได้ มักจะใช้สังโยชน์เป็นเกณฑ์ เพราะมันชัดเจนดี ที่ละได้แล้วก็สังโยชน์สามตัวแรกจากทั้งหมดสิบตัว คือ **ละได้ในส่วนของสักกายทิฐิ** ความเห็นว่าตัวเราของเรา ละ **วิจิกิจฉา** ความลังเลสงสัยในหนทาง แล้วก็ละ **สีลัพพตปรามาส** ศีลพรตของสมณพราหมณ์เหล่านั้น ที่เหลือนอกนั้นพระโสดาบันก็ยังละในส่วนของ **กามราคะไม่ได้** ในส่วนของปฏิฆะหรือพยาบาท **ไม่ได้** เยอะเหมือนกันนะนี้ โสดาบันยังมีอะไรต้องทำอีกเยอะเลยนะ

เพราะฉะนั้น โสดาบันยังทำความผิดอะไรได้อีกเยอะมาก ยังมีเรื่องที่ต้องละอีกเยอะ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ (ความถือตัวตน) พระโสดาบันก็ยังถือตัวถือตนนะ มากพอสมควรด้วย เพราะฉะนั้นบางทีเรามองดู โอ้! คนนี้ไม่เนี้ยบเลย ไม่เนี้ยบอย่างนี้จะเป็นโสดาบันได้ยังไง? ก็อย่าไปมองขนาดนั้นนะ ก็ดูเอาสิ! ดูจากการละกิเลส นอกจากมานะก็ยังมี อุทธัจจกุกกุจจะ และกัธธิชชา นี่ก็ยังไม่ได้อีกทั้งนั้นเลย โสดาบันก็ยังมียกามราคะ ความยินดี ยินร้าย ความพยาบาท หงุดหงิดใจ อารมณ์เสีย บอก เอ๊ะ! ทำไมเธออารมณ์เสียนี้? เป็นพระโสดาบันยังงัย? โอ้โฮ! มันจะไม่ให้อารมณ์เสียเลยนะนี้ มันจะเนี้ยบไปหมดเลย โอ้! มันยากเหมือนกันนะ

ดังนั้นโสดาบันก็มีอะไรที่จะต้องละอีกเยอะ แต่ไอ้เยอะตรงนี้ มันก็ยังมีย่านน้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับปุถุชนทั่วไป พระพุทธเจ้าเปรียบกิเลสที่โสดาบันยังต้องละนี้เหลือเท่ากับเศษดินที่ซ่อนติดปลายเล็บขึ้นมา เวลาจิกนิ้วไปที่พื้นดินแล้วยกซ่อนขึ้นมามีเศษดินติดมาที่ปลายเล็บเท่าไร นั่นแหละกิเลสที่

เหลืออยู่ของพระโสดาบัน แต่ของปุถุชนนี้ท่านเปรียบเท่ากับมหาปฐพีทีเดียว
มากน้อยกว่ากันขนาดไหน? คิดดูนะ ใ้ที่ว่าเยอะแล้วนี้ ยังน้อยนะ แต่ใ้ที่
ว่าน้อยนี้ พอลงรายละเอียดแล้วยังเยอะเอากการอยู่เหมือนกัน

ถาม : ถ้ามีคนมาบอกว่าตนเองเป็นพระโสดาบัน เราสามารถเทียบเคียง
คุณสมบัติของผู้นั้นได้จากหนังสือเล่มไหนที่เชื่อถือได้?

ตอบ : กันี่แหละ มีแต่จากพระโฆษณ์เท่านั้น ที่เชื่อถือได้ ถ้าหนังสือเล่มไหน
บอกว่า เป็นพุทธวจนะแท้แน่นอนก็เชื่อได้ แต่ก็อีกแหละนะ หนังสือที่ทำขึ้น
ใหม่ภายหลัง ดูว่ามันพิมพ์ผิด พิมพ์ถูก ตกหล่นอย่างไร มันก็อีกนะ ความ
ละเอียดลออในการทำหนังสือขึ้นมา ไม่ใช่่ง่ายๆ เพราะฉะนั้นเอามาตรฐานตรง
นี้ก่อนก็ได้ล่ะว่า ในพุทธวจนะที่ท่านพุทธทาสรวบรวมไว้นี้ น่าจะเป็นมาตรฐาน
ที่เพียงพอ ..เราพอจะใช้ได้ล่ะ

ถ้าจะดูในพระไตรปิฎกของมหาหมกฏา มหาจุฬาฯ ก็ให้ศึกษาลงไปแต่
ในระดับของพุทธวจนะเท่านั้น เอารรถกถาออกไป ถ้าเจอรรถกถาก็ผ่านไป
ผ่านไป ให้สนใจแต่ที่เป็นคำพระพุทธเจ้าในนั้น เพราะที่ท่านพุทธทาสรวบรวม
มาทั้งห้าเล่มนี้ ก็ยังไม่ได้รวมพุทธวจนะจนครบทั้งหมดนะ ยังคงมีเหลืออีกหลาย
เรื่อง หลายอย่าง ที่ท่านต้องการจะรวบรวมไว้ แต่ก็ตายเสียก่อน เลยทำได้
ได้แค่นี้ แครรวมเอาประเด็นที่สำคัญก่อน คือ อริยสัจสี่ทั้งหมดที่พระพุทธเจ้า
เทศน์ไว้ทั้งชีวิต ปฏิจจสมุปบาททั้งหมด ประวัติที่พระพุทธเจ้าเล่าเอง แล้วก็คำ
ว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนภิกษุโดยตรง ก็ยังเหลือคำพระพุทธเจ้าอีกเยอะพอ
สมควรที่ยังไม่ได้รวบรวมมา นี่ถ้าใครสามารถรวบรวมที่ยังเหลืออยู่ในพระ
ไตรปิฎกอีกได้ จะดีที่สุดเลยนะ

บรรยายธรรม - รับอรุณ

๓๑ มกราคม ๒๕๕๑

ต่อไปจะให้ฟังพุทธวจนะ วันนี้จะให้ฟังในเรื่องคุณสมบัติของความเป็นพระโสดาบัน ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้มีเยอะมากพอสมควร คิดว่ามีสักครวหนึ่งอาจารย์รวมทำเป็นเล่มเล็กๆไว้

อันแรกท่านวางเครื่องวัดไว้ที่สังโยชน ๑๐ เครื่องร้อยรัดจิต ๑๐ ประการ ถ้าผู้ใดละได้ ๓ ข้อแรก ก็เรียกว่า ผู้นั้นได้คุณสมบัติของความเป็นพระโสดาบัน

สังโยชน ๑๐ อย่างก็จะมี สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ แล้วก็พยาบาทหรือปฏิฆะ อันนี้เป็นสังโยชน ๕ เบื้องต่ำ ส่วนสังโยชน ๕ เบื้องสูง ก็คือ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจกุกกุจจะ อวิชชา ตัวอุทธัจจกุกกุจจะตรงนี้ดูมันเหมือนจะไปซ้อนกับตัวอุทธัจจกุกกุจจะที่อยู่ในนิวรรณ ๕

ตัวอุทธัจจกุกกุจจะในนิวรรณ ๕ นี้ เป็นตัวเบื้องต้นเลย เป็นความฟุ้งซ่าน เป็นความคิดที่ฟุ้งไปในเรื่องอกุศลวิตก ฟุ้งไปในเรื่องต่างๆ แต่ตัวอุทธัจจกุกกุจจะที่เป็นความฟุ้งซ่านในส่วนของสังโยชน ๑๐ ซึ่งมันอยู่ท้ายๆ ก่อนถึงอวิชชานั้น เป็นความฟุ้งซ่านในลักษณะของการปรารภความเพียร

ขยันทำความเพียรอย่างมาก เร่งทำความเพียร อย่างนี้ เหมือนกับที่พระ
อานนทก็พยายามเดินจงกรม เร่งทำความเพียรอย่างมาก ในคืนสุดท้ายก่อน
ที่จะตรัสรู้ แล้วก็ไม่ว่างแล้ว พอ ขณะที่ลดระดับลงมา ลงบนความพอดี
ก็ได้บรรลุธรรม หรือที่ครูบาอาจารย์บางท่านบอกว่า พยายามที่จะทำความ
เพียร แต่คิดจะพยายามก็เหมือนเป็นกิเลสแล้ว อันนี้ก็ใช้สำหรับผู้ที่ใกล้จะถึงที่
หมาย ต้องลดระดับความเพียรลงหาความพอดีจริงๆ แต่ไม่ได้เอามาใช้กับใน
ระดับเบื้องต้นหรือระดับเสขะต้นๆ เพราะไม่เช่นนั้นมันจะไม่มีการปรารภความ
เพียรนะ ตัวผู้ที่ใกล้ๆถึงจะต้องหาความพอดีจริงๆ เป็นมัชฌิมาปฏิปทาพอดี
ว่าขนาดไหนถึงจะพอดี ที่มันจะไม่มีความอยากในการกระทำเข้าไป ให้มัน
ไม่มีทั้งความอยากและไม่อยาก

ในเรื่องของสังโยชน์ ๑๐ ตัว **สักกายทิฏฐิ** หมายถึง การเห็นว่า
ชั้นทั้ง ๕ นี่เป็นตัวตน โสดาบันเป็นแต่เพียงเปลี่ยนความเห็น ละความ
เห็นผิดตรงนี้ได้เท่านั้น ยังไม่ถึงกับปล่อยวางชั้นทั้ง ๕ ได้ แต่เชื่อแล้ว
ว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเป็นของไม่เที่ยง ไม่ใช่
ตัวตนจริง , ตัว **วิจิกิจฉา** ไม่สงสัยลังเลในมรรคหรือปฏิบัติที่จะเดินไป
ว่า ศีล สมာธิ ปัญญา หรือมรรคแปด เป็นปฏิบัติข้อปฏิบัติอันเป็นไป
เพื่อความพ้นทุกข์แน่นอน , ส่วน **สีลัพพตปรามาส** คือความลุ่มคล้ำในศีล
ตัวนี้ยากที่จะเข้าใจนะ เป็นความสำคัญผิดว่า การประพฤติปฏิบัติทาง กาย
ทาง วาจา ในลักษณะแบบอื่นนอกความเห็นพระพุทธเจ้านี้ จะเป็นไปเพื่อ
ความพ้นทุกข์ได้ เช่นเชื่อว่า การสะเดาะเคราะห์ อดุภัง อดุขาม บูชา
ไฟ หรือทำอะไรอย่างอื่นๆ มันจะทำให้เราพ้นทุกข์ไปได้ พระโสดาบันจะ
ไม่มีความเชื่อเหล่านี้อีกแล้ว จะมันคงในข้อปฏิบัติทางกาย วาจา ตามที่
พระพุทธเจ้าบอกไว้ว่า ถ้าทำอย่างนี้เท่านั้นมันจะพ้นทุกข์ ปฏิบัติอย่างนี้จะ
ถึงจะเป็นการขัดเกลากิเลสได้

อันนี้คือ ๓ ข้อที่โสดาบันจะต้องจะได้ สกิทาคามีก็จะได้ ๓ ข้อนี้เหมือนกัน แต่โลก โกรธ หลง จะเบาบางกว่า คำว่าเบาบางกว่าในที่นี้ ถ้าดูอย่างที่เราพุทธเจ้าบอกไว้ตรงเครื่องวัดกำลังในการภาวนา นั่นก็คือสกิทาคามีจะสามารถวางอารมณ์ได้เร็วกว่าพระโสดาบันนะ ไม่เลี้ยวอารมณ์โกรธอารมณ์ขุ่นมัวไว้นาน สามารถทิ้งได้ไวกว่านะ

คุณสมบัติอย่างที่สอง นัยยะต่อไป ท่านบอกว่า **ถ้าละธรรม ๖ ประการนี้ได้ ก็เป็นโสดาบันนะ** มีอะไรบ้าง? ก็คือ**ละความเห็น**ว่า ชันธทั้ง ๕ เป็นของตน เป็นตัวตน, **ละความลังเล**ในปฏิบัติทางหนทางดับทุกข์, **ละความยึดมั่นถือมั่นในศีลพรตที่ผิด**, **ละราคะที่เป็นไปเพื่ออบาย**, **ละโทสะที่เป็นไปเพื่ออบาย**, **ละโมหะที่เป็นไปเพื่ออบาย**. อันนี้ ๖ อย่าง นี่อีกนัยยะหนึ่ง

อีกนัยยะหนึ่ง ท่านถามพระสารีบุตรว่า “...ที่มักกล่าวกันว่า โสดาบันๆ ดังนี้ เป็นอย่างไรเล่า สารีบุตร?...”

พระสารีบุตรก็ตอบว่า “ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ท่านผู้ใดเป็น **ผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘** นี้อยู่ ผู้เช่นนั้นแล! ข้าพระองค์เรียกว่าเป็นโสดาบัน ผู้มีชื่ออย่างนี้ๆ มีโคตรอย่างนี้ๆ พระเจ้าข้า ”

พระพุทธเจ้าก็รับรองคำของพระสารีบุตรว่า “...ถูกแล้วๆ ผู้ที่ประกอบพร้อมแล้วด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ นี้อยู่ ถึงเราเองก็เรียกผู้เช่นนั้นว่า พระโสดาบัน ผู้มีชื่ออย่างนี้ๆ มีโคตรอย่างนี้ๆ...” เพราะมีการเจริญมรรคมีองค์ ๘ อย่างมั่นคงอยู่ตลอดเวลา ประกอบพร้อมแล้วด้วยมรรคมีองค์ ๘ ในชีวิตของเขา นี่อีกนัยยะหนึ่ง

นัยยะต่อมาก็คือ การมี **โสดาปัตติยังคะ ๔** คือคุณธรรม ๔ ประการ ท่านบอกว่า “...ภิกษุทั้งหลาย! สาวกของพระอริยเจ้าในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยธรรม ๔ ประการนี้เอง จึงเป็นพระโสดาบันผู้มิอันไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เทียงแต่ต่อพระนิพพาน เป็นผู้มิอันจะตรัสรู้ธรรมได้ในกาลเบื้องหน้า ธรรม ๔ ประการนั้นเป็นอย่างไรเล่า? ๔ ประการ คือ

- ภิกษุทั้งหลาย! สาวกของพระอริยเจ้าในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยความเลื่อมใสอันยังลงม่น ไม่หวั่นไหวในองค์พระพุทเจ้าว่า เพราะเหตุอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและข้อปฏิบัติให้ถึงวิชา เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกคนควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ ดังนี้...” คือต้องเชื่อมั่นว่า พระพุทธเจ้ามีจริง ตรัสรู้จริง มีความสามารถจริง

- “...ความเลื่อมใสอันยังลงม่น ไม่หวั่นไหวในพระธรรม...”

- “ความเลื่อมใสอันยังลงม่น ไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์...” ก็เป็นลักษณะอย่างที่เราสวดมนต์ ทำวัตรกันอยู่

- ประการที่สี่ก็คือ “...ภิกษุทั้งหลาย สาวกของพระอริยเจ้าในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยศีลทั้งหลาย ชนิดเป็นที่พอใจของเหล่าพระอริยเจ้า เป็นศีลที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นศีลที่เป็นไทจากตัณหา ไม่ผูกครอบงำด้วยทฎฐิ เป็นศีลที่เป็นไปเพื่อสมาธิ สาวกของพระอริยเจ้า ผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยธรรม ๔ ประการนี้แล ชื่อว่า เป็นพระโสดาบัน...” นี่ก็นัยยะหนึ่ง

อันนี้ก็เป็นนัยยะเดียวกัน ที่กล่าวกับอีกบุคคลหนึ่ง “...มหานามะ! อย่ากลัวเลย ความตายของท่านจักไม่ต่ำทราม กาลกิริยาของท่านจักไม่ต่ำทราม เพราะว่าตัวท่านนี้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ๔ ประการ...” แล้วก็อุปมาบอกว่า “...เปรียบเหมือนต้นไม้โน้มไปในทางทิศปรາจัน โน้มไปสู่ทิศปราจัน เอนไปทางทิศปราจัน ต้นไม้นั้นเมื่อเขาตัดที่โคนแล้ว มันจะล้มไปทางทิศไหน?...” มันจะล้มไปในทางทิศที่มันเอนไปนะ “...ฉันใดก็ฉันนั้น อริยสาวกที่ประกอบพร้อมแล้วด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นผู้มีปกติโน้มไปในนิพพาน โน้มไปสู่นิพพาน...”

อีกนัยยะหนึ่ง ก็คือ พระพุทธเจ้าท่านได้วางหลักเกณฑ์การพยากรณ์ภาวะพระโสดาบันด้วยตนเองไว้ ท่านบอกอย่างนี้

“...คหบดี! ในกาลใด **ภยเวร ๕ ประการ** อันอริยสาวกทำให้สงบ รำงับได้แล้วด้วย อริยสาวกประกอบพร้อมแล้วด้วย **โสดาปัตติยังคะ ๔** ด้วย **อริยญาณธรรม** เป็นสิ่งที่อริยสาวกเห็นแล้วด้วยดี แทงตลอดแล้วด้วยดี ด้วยปัญญาด้วย ในกาลนั้น อริยสาวกนั้น เมื่อหวังอยู่ก็พยากรณ์ตนด้วยตนนั้นแหละว่า เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว มีกามเดรัจฉานสิ้นแล้ว มีเปรตวิสัยสิ้นแล้ว มีอบาย ทุกติ วินิบาตสิ้นแล้ว เราเป็นผู้ถึงกระแสแห่งพระนิพพาน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ต่อนิพพาน มีการตรัสรู้พร้อมในเบื้องต้น...”

นัยยะนี้จะครอบคลุม ๓ เรื่องคือ การพ้นจากภยเวร ๕ ประการ มีโสดาปัตติยังคะ ๔ และมีอริยญาณธรรม ตัวภยเวร ๕ ประการ ก็คือตัวศีล ๕ นะ โสดาปัตติยังคะ ๔ ก็อย่างที่บอกไปเมื่อสักครู่นี้ ตัวอริยญาณธรรมก็คือ การที่คนๆนั้นมาเห็นปฏิจางสมุปปาท

“...คหบดี! อริยญายธรรม เป็นธรรมที่อริยสาวกเห็นแล้วด้วยดี ทางตลอดแล้วด้วยดี ด้วยปัญญานั้นเป็นอย่างใดเล่า? คหบดี! อริยสาวกในกรณีนี้ ย่อมพิจารณาเห็นโดยประจักษ์อย่างนี้ว่า ด้วยอาการอย่างนี้ **เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี; เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น; เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี; เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป**. ได้แก่สิ่งเหล่านี้ คือ เพราะมีอวิชชาเป็นปัจจัย จึงมีสังขารทั้งหลาย เพราะมีสังขารทั้งหลายเป็นปัจจัย จึงมีวิญญาณ...”

แล้วท่านก็ไล่สายปฏิจสุมปบาท จนกระทั่งครบวงรอบการเกิด แล้วก็ไล่สายปฏิจสุมปบาทจนกระทั่งครบวงรอบการดับ นี่ถ้าใครเห็นอย่างนี้ ก็จะได้คุณสมบัติของความเป็นพระโสดาบัน

มีนัยยะอื่นที่ท่านบอกว่า ถ้าผู้ใดเห็นอริยญายธรรม มีคุณสมบัติเดียวก็ได้เป็นพระโสดาบัน เพราะฉะนั้น มีคุณสมบัติเดียวที่ได้เป็นพระโสดาบันเลย อย่างอื่นอีกเช่นว่า ได้โสดาปัตติยังคะ ๔ อันนี้อย่างเดียวเอาไปเลย พระโสดาบัน ถ้ามีอริยญายธรรมนี้ก็ได้อีกเลยพระโสดาบัน หรือจะทำให้ครบทั้ง ๓ อย่างก็ได้ คือศีล ๕ โสดาปัตติยังคะ ๔ แล้วก็อริยญายธรรมนะ

แต่ถ้ากรณีได้ศีล ๕ อย่างเดียวนี้ ยังไม่แน่นอนนะ เพราะศีล ๕ ก็ยังมีโอกาสที่จะไปบายนได้ อย่างที่มีปริพาชกถามพระพุทธเจ้าว่า เขาเห็นคนรักาศิล ๕ อย่างดี แต่ไปเกิดในนรก และก็เห็นคนที่ทุศีล แต่ไปเกิดในสวรรค์ ที่พระพุทธเจ้าอธิบายกับพระอานนท์ว่า มันมีกรรมในอีก ๓ ระดับ คือการกระทำที่เขาทำมาก่อนนั้น ที่ทำหลังจากนั้น และกรรมก่อนตาย มาส่งผลให้เขา แต่ถ้าเรাবวกในเรื่องของโสดาปัตติยังคะ ๔ กับอริยญายธรรมด้วย มันจะครอบคลุมนะ

ตัวโสตาปัตติยังคะ ๔ ท่านเรียกอีกว่า แวนสองธรรม แวนสอง
ความเป็นพระโสดาบัน ก็เป็นอีกนัยยะหนึ่งที่ใช้คำพูดต่างกันไป แต่คุณสมบัติ
เหมือนกัน

อีกนัยยะหนึ่ง **ฐานะที่ไม่อาจเป็นไปได้**ของความเป็นพระโสดาบัน
พระพุทธเจ้าจะมีหลายชื่อเรียกความเป็นพระโสดาบัน ชื่อหนึ่งก็คือ เป็นผู้ถึง
พร้อมด้วยทวิภูติ (สมบูรณ์ด้วยความเห็นคือ เห็นว่าฉันท์ ๔ ไม่ใช่ตัวตน)
ท่านบอกว่า

“...ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูติ ไม่อาจเข้าถึงสังขารใดๆ โดยความเป็น**ของ
เที่ยง...**” มองสรรพสิ่งในโลกไม่เชื่อว่ามันเป็นนิจจัง หรือเที่ยงแท้แน่นอน เห็น
แต่ความไม่เที่ยง;

“...ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูติ ไม่อาจเข้าถึงสังขารใดๆ โดยความเป็น**ของสุข**;

ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูติ ไม่อาจเข้าถึงธรรมใดๆ โดยความเป็น**ตัวตน**;

ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูติ ไม่อาจทำ**อนันตริยกรรม**;

ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูติ ไม่อาจหวังการถึงความบริสุทธิ์โดย**วัตถุโกศุล-
มงคล...**”

มงคลภายนอกของสมณพราหมณ์เหล่านี้โสดาบันไม่หวังความ
บริสุทธิ์ คือ การพ้นจากความแก่ เจ็บ ตาย โดยพิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติทาง
กาย ทางวาจาเหล่านั้น ฉะนั้น อย่างที่ถามว่า แล้วถ้าบางคนต้องไปทำตาม

เขา อย่างนี้ อาตมาถึงบอกว่า คนๆนั้นหวังความเป็นสาร์จากตรงนั้นหรือเปล่า? ถ้าใจเขาไม่ได้คาดหวังความเป็นสาร์จากตรงนั้น แต่ทำไปเพื่อไม่ให้มีการกระทบ หรือเพื่อความสมัคสมานสามัคคีของหมู่คณะอะไรอย่างนี้ ก็ไม่เป็นไร ความสำคัญอยู่ที่เจตนาในการกระทำ

“...ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูฏี ไม่อาจแสวงหาทักษิณียบุคคลภายนอกจากศาสนา...” นี่คือฐานะ ๖ ประการ ที่ไม่อาจเป็นไปได้

อีกนัยยะหนึ่ง ฐานะ ๖ ประการของพระโสดาบัน ก็คือ

“...ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูฏี ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา; ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพยำเกรงในพระธรรม; ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพยำเกรงในพระสงฆ์; ไม่อาจอยู่อย่างไม่มีความเคารพยำเกรงในสิกขา...” ก็จะเคารพใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เคารพในสิกขาบทในวินัยนั่นเอง ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้นั้น “...ไม่อาจเข้าถึงวัตถุที่ไม่ควรเข้าหา;” แล้วก็ “ไม่อาจยังภพที่ ๘ ให้เกิดขึ้น...”

โสดาบันไม่มีการเกิดครั้งที่ ๘ แล้วนะ เกิดอีกไม่เกิน ๗ ครั้ง ส่วนคำว่าวัตถุที่ไม่ควรเข้าหานั้น มันก็มีทั้งด้านการกระทำและความเห็น อะไรเป็นความเห็นที่ผิด หรือเป็นการกระทำที่ผิด ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ โสดาบันก็จะไม่เคลื่อนเข้าไปหา

อีกนัยยะหนึ่ง ฐานะที่เป็นไปไม่ได้ ๖ อย่าง

“...เป็นไปไม่ได้ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทวิภูฏี จะพึงปลงชีวิตมารดา; เป็นไป

ไม่ได้ที่ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวาส จะพึงปลงชีวิต**บิดา**; จะพึงปลงชีวิต**พระอรหันต์**; จะพึงคิดประทุษร้าย**ตถาคต** แม้เพียงทำโลหิตให้ห้อ; จะพึงทำ**สงฆ์**ให้แตกกัน; จะพึงถือ**ศาสนาอื่น...**" นี้ก็ฐานะอีก ๖ ประการ

ในกรณีทำสงฆ์ให้แตกกัน ตามพระวินัยแล้ว ในระดับฆราวาสเรานี้ทำสงฆ์ให้แตกกันไม่ได้ อันนี้จริงๆ เราก็รอดไปหนึ่ง เพราะเป็นกรณีของพระเท่านั้นนะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า **ผู้ที่ทำสงฆ์ให้แตกกันได้ นั้น ก็มีแต่สงฆ์ในสมานสังวาสเดียวกัน** ในเขตสีมาเดียวกัน ต้องเป็นพระปกติด้วยกันนี้แหละที่จะทำให้สงฆ์แตกกัน และความที่สงฆ์แตกกันวัดจากอะไร เรื่องนี้พระอุบาลีก็ทูลถาม

พระอุบาลีถามว่า พระหนึ่ง - หนึ่งนี่ ทะเลาะกัน ชื่อว่าสงฆ์แตกกันไหม? ไม่ใช่; สอง - หนึ่งนี่? ไม่ใช่; สอง - สอง? ไม่ใช่; สาม - สอง? ยังไม่ใช่; สาม - สาม? ยังไม่ใช่; สี่ - สาม? ก็ยังไม่ใช่; **พระฝ่ายละ ๔ รูปแล้วมีกรรมกรอีกหนึ่งรูป อันนี้จะเริ่มเป็นสงฆ์แตกกัน** เพราะฉะนั้น ต้องสองฝ่ายนี้ สองฝั่งต้องมือน้อยตั้งแต่สี่ขึ้นไป แล้วก็มีผู้หนึ่งที่ เอ้า! ตกลงไถ่เรื่องนี้มันจะเอาอย่างไร? ฝั่งไหนมีความเห็นอย่างไร? อันนี้ถึงจะได้ชื่อว่า สงฆ์แตกกัน

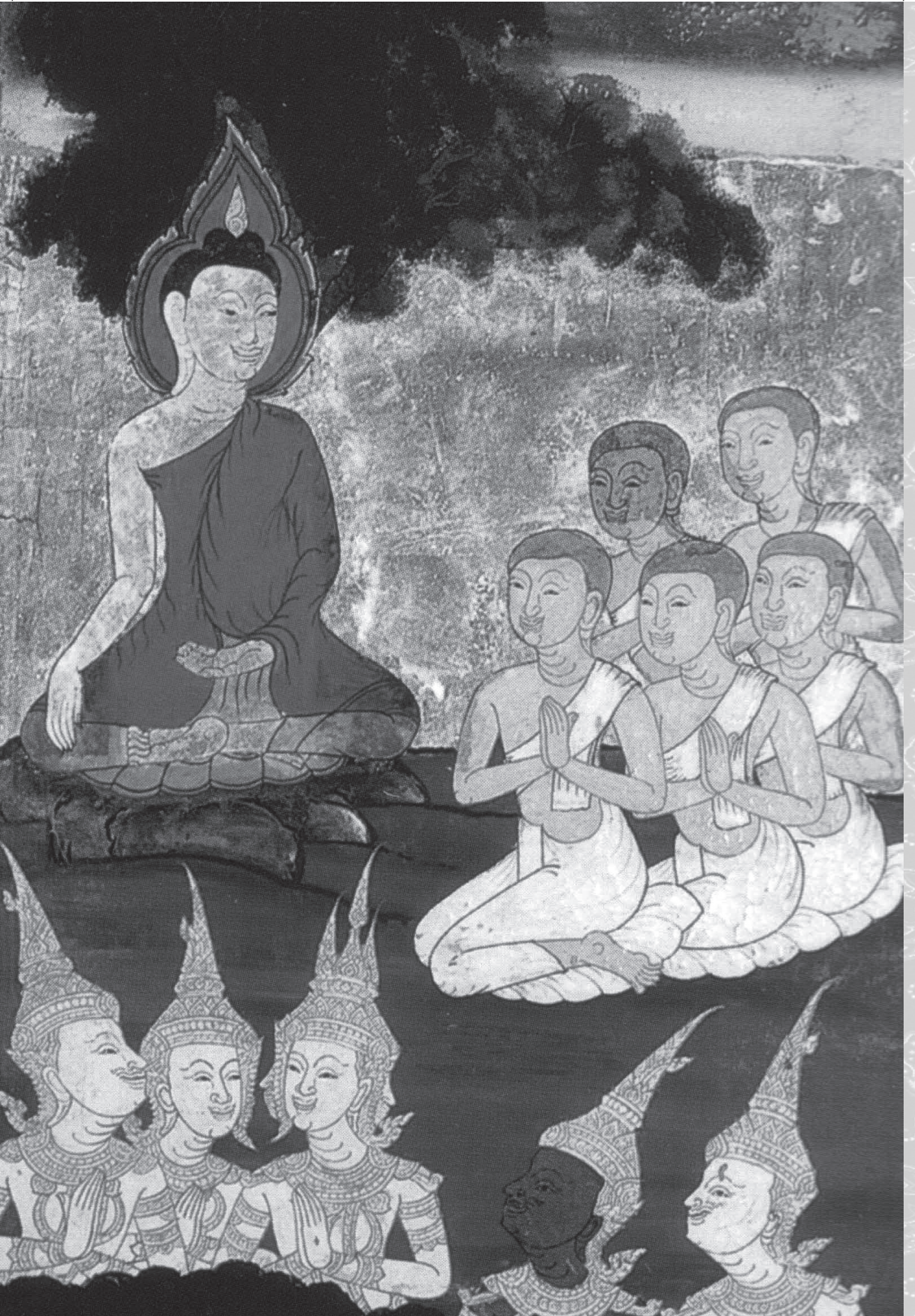
ส่วนผู้ที่ทำสงฆ์แตกกันได้นั้นก็คือ ตัวภิกษุ ส่วนอุบาสกนั้น พระพุทธเจ้าบอกว่าไม่สามารถที่จะทำสงฆ์ให้แตกกันได้ อุบาสิกากทำสงฆ์แตกกันไม่ได้ แต่พยายามเพื่อจะทำให้แตกกันได้นะ พยายามได้ แต่ทำให้แตกไม่ได้ สามเณรนั้นก็ทำไม่ได้ สามเณรก็ทำไม่ได้ ภิกษุณีอีก ภิกษุณีนี้ทำไม่ได้ แต่พยายามเพื่อจะให้แตกกันได้ งั้นก็จะมีประเด็นที่แปลก สำหรับกรณีตัวภิกษุณีกับอุบาสิกที่เพิ่มมาคือ พยายามเพื่อที่จะทำให้สงฆ์แตกกันได้ นอกนั้นทำไม่ได้ แต่สรุปแล้วก็คือ ทำไม่ได้ เพราะฉะนั้น ฆราวาสเราปลอดภัยแล้วนะ อนันตริยกรรมข้อนี้

อีกนัยยะหนึ่งนี่ เป็นกลุ่มของโสดาบันประเภทโสดาปัตติมรรค โสดาบัน
ก็จะมีมรรคมีผลนะ ก็จะเรียก **สัทธานุสारी** กับ **ธัมมานุสारी** มาดูคุณสมบัติ
ของสัทธานุสारी ท่านบอกว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย! ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (หรือ รูป เสียง กลิ่น รส
โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์, หรือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) เป็นสิ่ง
ไม่เที่ยง มีความแปรปรวนเป็นปกติ มีความเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นเป็นปกติ
ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลใดมีความเชื่อ มีจิตแนบไปในธรรม ๖ อย่างนี้ ด้วย
อาการอย่างนี้ บุคคลนี้เราเรียกว่า เป็นสัทธานุสारी หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม...”
สัมมัตตนิยามหมายถึง ระบบแห่งความถูกต้องนะ “...หยั่งลงสู่สัพปริสภูมิ...” คือ
ภูมิของสัตบุรุษนะ “...ล่องพ้นปฏุชนภูมิ ไม่อาจที่จะกระทำความชั่วอันกระทำแล้ว
เข้าถึงนรก กำเนิดเดรัจฉาน หรือเปรตวิสัย และไม่ควรที่จะทำกาละก่อนแต่
ที่จะทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล...” ก่อนตายได้โสดาบันแน่นอน ไม่ควรที่จะไม่
ได้ ถ้าใครมีความเชื่ออย่างมั่นคงและมีจิตแนบไปว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย
ใจ ของเราเป็นของไม่เที่ยง

ส่วนธัมมานุสारी ตรัสว่า “...ภิกษุทั้งหลาย! ธรรม ๖ อย่างเหล่านี้
ทนต่อการเพ่งโดยประมาณอันยิ่งแห่งปัญญาของบุคคลใด ด้วยอาการอย่างนี้
บุคคลนี้เราเรียกว่า ธัมมานุสारी (ก็บอกอย่างเดียวกันว่า) หยั่งลงสู่สัมมัตต-
นิยาม ล่องพ้นปฏุชนภูมิ ไม่อาจที่จะกระทำความชั่วที่ทำแล้วเข้าถึงนรก กำเนิด
เดรัจฉาน หรือเปรตวิสัย และไม่ควรที่จะทำกาละก่อนแต่ที่จะทำให้แจ้งซึ่ง
โสดาปัตติผล...”

ในส่วนนี้ที่ตรัสไว้ จะวิเคราะห์ให้ฟังว่า โสดาบันนี่คือพ้นจากการกระทำ
ที่เข้าถึงนรก กำเนิดเดรัจฉาน เปรตวิสัย แต่มีการตรัสเหตุแห่งการกระทำที่

บกพร่องศีล ๕ แล้ว ไม่ได้เป็นไปเพื่อนรก กำเนิดเดรัจฉาน หรือเปรตวิสัย เช่นวิบากอย่างเบาของผู้เป็นมนุษย์ที่ทำปาณาติบาตก็เป็นไปเพื่ออายุสั้น ผลของมันคืออายุสั้น (ไม่ใช่อบาย) คำว่าอย่างเบา หรือที่ท่านตรัสว่า ไม่ได้ทำเป็นปกติ ก็คือไม่ได้ทำมาก ทำบ่อย ทำนาน แต่ที่นี้ **ความน้อยตรงนี้ มันไม่รู้ว่ามีน้อยแค่ไหน? เพราะฉะนั้น เราจะต้องผลักดันทำศีลให้ดีที่สุด บริสุทธิที่สุด**

แล้วพระพุทธเจ้ายังบอกถึงความเป็นพระโสดาบันว่าไม่อาจที่จะแปรปรวน ท่านเปรียบเทียบกับมหาภูตรูป ๔ ว่า “...ดิน น้ำ ไฟ ลม ก็ยังมีการแปรปรวนเป็นอย่างอื่นได้ แต่ความเป็นพระโสดาบันนั้น เที่ยงแท้ไม่แปรเปลี่ยน...” ไม่หวนกลับแน่นอน

ท่านเปรียบเทียบความเป็นพระโสดาบันว่า ประเสริฐกว่าเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ดูว่า ถึงแม้จะไปเป็นเทวดา เป็นพรหมก็ยังไม่รอดพ้นจากนรก กำเนิดเดรัจฉานหรือเปรตวิสัย แต่พระพุทธเจ้าบอกว่าโสดาบันพ้นจากตรงนั้นแล้ว นี่คือประโยชน์ของโสดาบัน คือ พ้นจากอบาย

ท่านบอกว่า “...ภิกษุทั้งหลาย! แม้พระเจ้าจักรพรรดิได้ครองความเป็นใหญ่ยิ่งในทวีปทั้งสี่ เบื้องหน้าจากการตายเพราะร่างกายแตกดับ อาจได้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เป็นสหยาอยู่ร่วมกับเหล่าเทวดาชั้นดาวดึงส์ ถูกแวดล้อมอยู่ด้วยหมู่นางอัปสรในสวนนันทวัน ท้าวเธอเป็นผู้อัมเิบเพียงพร้อมด้วยกามคุณทั้งห้า อันเป็นทิพย์อย่างนี้ก็ตาม แต่กระนั้น ท้าวเธอก็ยังรอดพ้นไปไม่ได้ จากนรก จากกำเนิดเดรัจฉาน จากวิสัยแห่งเปรต จากอบาย ทุกติวินิบาต...”

อันนี้พระพุทธเจ้ามองอย่างนี้ว่า หลังจากเขาตายไปแล้ว พ้นจากความเป็นเทวดาตรงนั้นแล้ว เขาก็ยังไม่พ้นจากอบายอยู่ดีนะ เห็นไหม? จิต

คนมันขึ้นได้ ลงได้ ขึ้นได้ ลงได้ตลอดเลย มันไม่มีความแน่นอนเลย ต่ำกว่า
พระโสดาบันนี่ เอาแน่นอนไม่ได้

“...ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนอริยสาวกในธรรมวินัยนี้ **แม้เป็นผู้ยังอัตตภาพ
ให้พอเป็นไปด้วยคำข้าวที่ได้มาจากบิณฑบาตด้วยปลีแข้งของตนเอง พัน
กายด้วยการนุ่งห่มผ้าปอนๆ ไม่มีชาย** หากแต่ว่าเป็นผู้ประกอบพร้อมแล้ว
ด้วยธรรม ๔ ประการ **เธอก็ยังสามารถอดพ้นเสียได้จากนรก** จากกำเนิด
เดรัจฉาน จากวิสัยแห่งเปรต จากอบาย ทุกคติ วินิบาต...” นี่โสดาบันเอาตัว
รอดได้ พระพุทธเจ้าจึงสรรเสริญความเป็นพระโสดาบันมากกว่า

ผลแห่งความเป็นพระโสดาบันมี ๖ อย่าง ท่านบอกว่า จะ “...เป็น
บุคคลที่**เที่ยงแท้ต่อพระสัทธรรม**; เป็นบุคคลที่มี**ธรรมอันไม่รู้เสื่อม**; **ทุกขดับ
ไปทุกชั้นตอน**แห่งการกระทำที่กระทำแล้ว...” เพราะฉะนั้น ความทุกข์ของพระ
โสดาบันจะลดลง ลดลง น้อยลงไปเรื่อยๆ “...เป็นผู้ประกอบด้วย**อสาธารณ-
ญาณ**...” คือ ความรู้ที่ไม่เป็นไปในบุคคลทั่วไป เพราะบุคคลทั่วไปไม่ได้มาฝึก
จิต ไม่ได้มาดูจิต ไม่ได้มาฝึกกาย วาจา แต่พระโสดาบัน เมื่อฝึกกาย วาจา
จิตแล้ว ก็จะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง กาย วาจา จิต กิเลสมันเป็นอย่างไร?
จะหักห้ามอย่างไร? อาการของจิตเป็นอย่างไร? มีคุณสมบัติอย่างไร? จะ
มีความรู้เรื่องนี้ ซึ่งจะไม่มีในคนทั่วไป “...เป็นบุคคล**ผู้เห็นธรรมที่เป็นเหตุ;
และเห็นธรรมทั้งหลายที่เกิดมาแต่เหตุ**...”. รู้ว่าอะไรเป็นเหตุเกิดของอะไร
เช่น ความอยากมันมีเหตุอะไรเกิดก่อน แล้วมันจึงมีความอยากเกิดขึ้นตาม
มา ความพอใจเป็นเหตุให้เกิดความอยาก เมื่อมีความอยากแล้ว เราก็จะ
มีความยึด จะเห็นอาการของจิตเหล่านี้

ดูพระอนาคามี อีกมุมหนึ่งเล็กๆของพระอนาคามี ก็คือพระพุทธเจ้า

บอกว่า พระอนาคามี พวกที่มีกระแสบ้างบนไปสู่อกนิขภูมิ เป็นผู้ละสังโยชน์เบื้องต้นทั้งหลายได้ทั้งหมด แต่ยังละสังโยชน์ตัวเหตุให้ต้องเกิดอีกไม่ได้ ละสังโยชน์ตัวเหตุที่ต้องมีภพอีกยังไม่ได้ นี่เป็นประเด็นสำคัญเหมือนกัน เพราะฉะนั้นอย่างตัวพระอนาคามีนี้ จะละการเกิดของจิตยังไม่ได้ จิตเลยยังมีการเกิดอยู่ แต่ละการที่จิตจะไปเกิดในธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม (ตัวกามภพ) ได้หมดแล้ว พระพุทธเจ้าจึงบอกสังโยชน์ชนิดที่จะทำให้ผู้นั้นต้องกลับมาเกิดบนโลกอีกไม่มี นี่ ก็คือเป็นพระอนาคามี แต่เขายังทั้งการเกิดของจิตไม่ได้ ยังพอใจในการเกิดของจิตจึงต้องไปเกิดอีกภพหนึ่ง อีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งสุดท้าย นี่คือแง่มุมของพระอนาคามีคือยังละการเกิดไม่ได้ จิตยังพอใจการเกิดจึงยังต้องมีการเกิดอยู่ แต่ก็ไม่ไปเกิดในความเป็นบุคคล

ดูมุมของพระโสดาบันอีกอันหนึ่ง ก็คือในเรื่องของปฏิจสุมุปาบท โสดาบันจะรู้ทั่วถึงซึ่งขราและมรณะ ความแก่ และความตาย รู้เหตุของมัน รู้ที่มาที่ไปของมัน

“... ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกย่อมมา **รู้ทั่วถึงซึ่ง ขรา มรณะ** ว่าเป็นอย่างนี้ๆ มารู้ทั่วถึง **เหตุให้เกิดขึ้น** แห่งขราและมรณะ ว่าเป็นอย่างนี้ๆ มารู้ทั่วถึง **ความดับไม่เหลือ** แห่งขราและมรณะ มารู้ทั่วถึง **ข้อปฏิบัติ** ให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งขราและมรณะ...”

ก็คือรู้โดยนัยยะอริยสัจ ๔ นั่นเอง รู้จักมัน รู้จักเหตุเกิดของมัน รู้ความดับมัน รู้วิธีดับมัน (วิธีดับขราและมรณะ) นัยยะนี้สามรถที่จะเอาไปใช้ได้กับทุกขั้นตอนของสายปฏิจสุมุปาบททั้งหมด

เพราะฉะนั้น สายปฏิจสุมุปาบททั้งหมด เราเพียงเห็นขั้นตอนใดขั้น

ตอนหนึ่ง เห็นชรา มรณะ หรือเห็นภพ หรือเห็นอุปาทาน เห็นตัณหา เห็นเวทนา โดยนัยยะอริยสัจ ๔ คือเห็นตัวมัน เห็นการเกิด เห็นการดับ เห็นวิถีดับของมัน ก็เข้าถึงมรรคผลนิพพานได้ คือ ไม่ต้องรู้ทั้งหมดก็ได้ **แค่เห็นแค่รู้ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเพียงขั้นตอนเดียว โดยนัยยะอริยสัจ ๔ พระพุทธเจ้าบอกว่าเข้าถึงวิมุตติได้**

ผู้ที่เห็นอย่างนี้ ท่านเรียกว่า ผู้นั้นมีญาณในธรรม มีความรู้ในธรรมเรียกว่า **อัมมญาณ** แล้วบุคคลนั้นก็ย่อมนำความรู้อันนี้น้อมไปในอดีตและอนาคตว่า แม้ในอดีตก็จะเป็นในลักษณะเดียวกัน แม้ในอนาคตก็จะเป็นลักษณะเดียวกัน (คือเป็นโดยนัยยะอริยสัจ ๔) และสมณพราหมณ์ทั้งหลายใครก็ตามที่เข้าถึงธรรมตรงนี้ได้แล้ว ก็ต้องรู้อย่างนี้เห็นอย่างนี้เหมือนกับเราเหมือนกัน อันนี้เรียกว่า **ญาณในการรู้ตาม (อันวัยญาณ)**

เพราะฉะนั้น ถ้าอัมมญาณและญาณในการรู้ตามนี้มีแก่ผู้ใด ผู้นั้นพระพุทธเจ้าก็บอกว่า นี่เป็นโสดาบัน เพราะเขาเห็นอริยสัจ ๔ ในส่วนของอาการของจิตอย่างใดอย่างหนึ่งในสายปฏิบัติจสมุปปบาท

เสริมอีกนิด ให้มาดูชื่อเรียกต่างๆกัน ของพระโสดาบัน

“.....ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ญาณทั้ง ๒ คือ อัมมญาณ กับ อันวัยญาณ (ญาณในการรู้ตาม) เหล่านี้ เป็นธรรมชาติ บริสุทธิ ผ่องใสในกาลใด บุคคลนั้นเราเรียกว่า ผู้สมบูรณ์แล้วด้วยทิจฐิบัง; ผู้สมบูรณ์แล้วด้วยทตนะบัง; ผู้มาถึงแล้วด้วยพระสัทธรรมบัง; ได้เห็นอยู่ซึ่งพระสัทธรรมบัง; ผู้ประกอบพร้อมแล้วด้วยญาณอันเป็นเสขะบัง; ผู้ประกอบด้วยวิชาอันเป็นเสขะบัง; ผู้ถึงซึ่งกระแสแห่งธรรมแล้วบัง; ผู้ประเสริฐ มีปัญญาเครื่องชำระ

กิเลส. ดังนั้นบ้าง ” แล้วก็อีกชื่อหนึ่ง ก็คือ “**ผู้ยืนอยู่จรดประตูแห่งอมตะ**” ไปยืนจ่ออยู่หน้าประตูแล้ว ยังเข้าไม่ได้ อันนี้เป็นมุมในการเห็นสายปฏิบัติจนสมบูรณ์บาทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งโดยนัยยะอริยสัจ ๔

ดูคุณสมบัติของพระโสดาบันอีกอย่างหนึ่ง พระพุทธเจ้าถามสาวกว่า “...จะเป็นไปได้ไหมว่า พวกเธอเมื่อรู้อยู่อย่างนี้ เห็นอยู่อย่างนี้ จะพึงกล่าวว่า พระศาสดาเป็นครูของพวกเรา ดังนั้น พวกเราจะต้องกล่าวอย่างที่ท่านกล่าว เพราะความเคารพในพระศาสดานั้นเทียว...” จำเป็นไหมจะต้องกล่าวคำพูดตามท่านไป ด้วยเห็นว่า ท่านเป็นศาสดาเรา เป็นครูเรา ก็ไม่ แต่เรากล่าว เพราะเราเห็นจริงตามนั้น, หรือจะพึงกล่าวว่า “...พระสมณะกล่าวอย่างนี้ แล้ว แต่สมณะทั้งหลายและพวกเราจะกล่าวอย่างอื่น...” จะพูดทวนกระแสคำพูดของพระพุทธเจ้า ก็จะไม่อย่างนั้น, “...จะเป็นไปได้ไหมว่า พวกเธอเมื่อรู้อยู่อย่างนี้ เห็นอยู่อย่างนี้ จะพึงประกาศการ**นับถือศาสดาอื่น**...” ก็จะไม่เกิดความเห็นเหล่านี้นั่นอย่างนี้.

“...ภิกษุทั้งหลาย! จะเป็นไปได้ไหมว่า พวกเธอรู้อยู่อย่างนี้ เห็นอยู่อย่างนี้ จะพึงเวียนกลับไปสู่การประพฤตซึ่งวัตรโกตุหลมกคฺคทั้งหลายตามแบบสมณพราหมณ์ทั้งหลายเหล่าอื่นเป็นอันมาก โดยความเป็นสาระ...” อันนี้ก็ที่ได้พูดให้ฟังอยู่บ่อยๆ “...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอจะกล่าวแต่**สิ่งที่พวกเธอรู้เอง เห็นเอง รู้สึกเองเท่านั้นแล้วมิใช่หรือ?**...” นี่ ลักษณะของความเป็นพระโสดาบัน

ลักษณะความเป็นพระโสดาบันอีกอย่างหนึ่ง ท่านบอกว่า “...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! อริยะสาวกผู้ได้สดับแล้ว**ย่อมไม่มีความสงสัยอย่างนี้ว่า** เพราะอะไรมี อะไรจึงมีหนอ; เพราะความเกิดขึ้นแห่งอะไร อะไรจึงเกิดขึ้น; เพราะ

อะไรมี สังขารทั้งหลายจึงมี; เพราะอะไรมี วิญญาณจึงมี; เพราะอะไรมี นามรูปจึงมี; เพราะอะไรมี สฬายตนะจึงมี; ..." แล้วท่านก็ไล่ไปจนกระทั่งถึง "...เพราะอะไรมี ชรา มรณะจึงมี; ..." ไสยสาธปฏิจจสมุปบาทไปจนจบ อันนี้ ก็คือ การที่ได้คุณสมบัติในเรื่องการเห็น ปฏิจจสมุปบาท

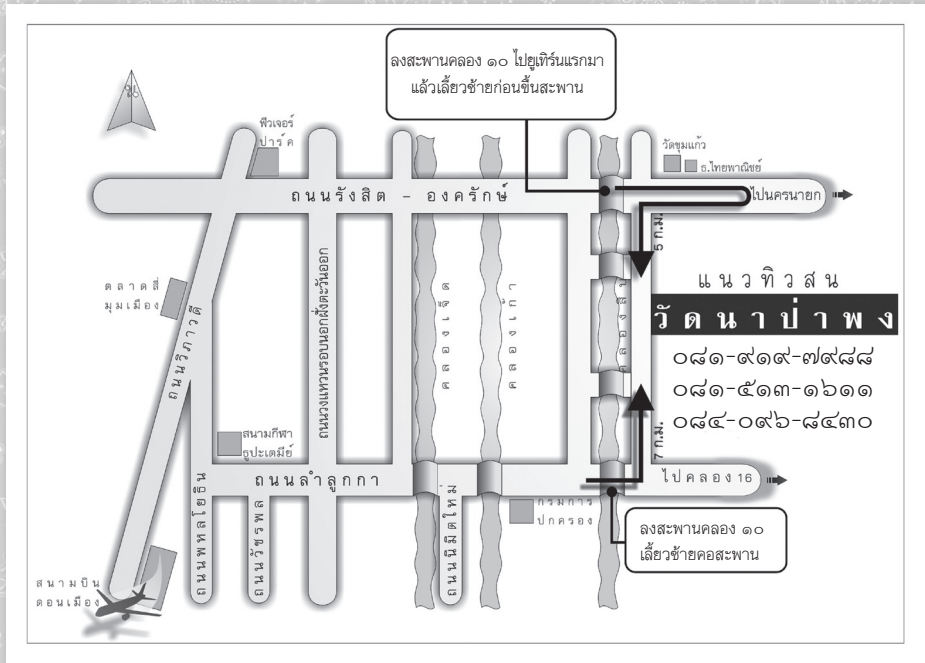
"...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! โดยที่แท้ อริยสาวกผู้ได้สดับแล้วย่อมมี ญาณหยั่งรู้ในเรื่องนี้โดยไม่ต้องเชื่อผู้อื่นว่า เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี; เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น; ..." แล้วก็ไล่สาธปฏิจจสมุปบาท ใน ฝ่ายสมุทัยเหตุเกิด แล้วก็ความเข้าใจในสายดับว่า "...เพราะอะไรไม่มี อะไรจึงไม่มีหนอ; เพราะความดับแห่งอะไร อะไรจึงดับ; เพราะอะไรไม่มี สังขารทั้งหลายจึงไม่มี; เพราะอะไรไม่มี วิญญาณจึงไม่มี; ..." เป็นความรู้ที่ได้ในสาย ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายดับ แล้วก็ตรัสว่า "...ย่อมมีญาณหยั่งรู้ในเรื่องนี้ โดยไม่ต้องเชื่อผู้อื่นว่า เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี; เพราะความดับแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป..."

พระพุทธเจ้าจึงบอกว่าการที่คนๆหนึ่งมารู้ว่า เพราะอะไรมี อะไรจึงมี; เพราะอะไรเกิด อะไรจึงเกิด; เพราะอะไรไม่มี อะไรจึงไม่มี; เพราะอะไรดับ อะไรจึงดับ; นี่อันนี้ **รู้แค่นี้ ใครครวญแค่นี้** จะเป็นผู้แตกฉานในปฏิจจสมุปบาท เพราะฉะนั้น **ถ้าเราจะสวดมนต์ ก็ลองสวดหัวใจของปฏิจจสมุปบาท**

อิมสมิ สติ	อิทํ โทติ	เมื่อสิ่งนี้ มี, สิ่งนี้ย่อมมี
อิมสสุปปาทา	อิทํ อุปปชฺชติ	เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้ จึงเกิดขึ้น
อิมสมิ อสติ	อิทํ น โทติ	เมื่อสิ่งนี้ ไม่มี, สิ่งนี้ย่อมไม่มี
อิมสส นิโรธา	อิทํ นิรุชฺชติ	เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้, สิ่งนี้ จึงดับไป.

นี่ แค่นี้เอง เราก็เอาไปใคร่ครวญเวลาอารมณ์อะไรเกิดขึ้น เอ๊ะ! เพราะอะไรมี อารมณ์นี้จึงมี ลองถอยไปดู คอยมีสติระงับก่อนที่จะเกิด อะไรมันเกิดก่อน เช่น บางทีเราจะเห็นว่าขณะที่เรากลับขึ้นมาที่นี่ เพราะอะไรมันจึงกลัว อ้อ! บางทีเราคิดปรุงแต่งว่า เออ! ฝีมือจะมานะ มันจะเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ หรือว่าเราคิดถึงเหตุการณ์อย่างนั้น อย่างนี้ เราก็เกิดความกลัว เกิดความกังวลขึ้นมาละ นี่ เพราะมันคิดก่อนนะ เพราะความคิดมี เวทนา ความรู้สึกกลัวจึงมี; เราจะเห็นเหตุเกิดของมัน นี่ก็ในลักษณะเดียวกัน เห็นสายปฏิจจสมุปบาทเหมือนกัน เมื่อพ้นภัยเวร ๕ ประการ อันมีโสดาปัตติยังคะ ๔ แล้วก็มีอริยยาตราธรรมที่เรารู้ปฏิจจสมุปบาทแล้ว พระพุทธเจ้าบอกว่า ถ้าผู้นั้นหวังจะพยากรณ์ก็ให้พยากรณ์ตนด้วยตนเองนั่นแหละ ว่าเป็นโสดาบันแล้ว

อีกความรู้หนึ่งก็คือท่านบอกว่า “...ความรู้แจ้งนี้จะเกิดขึ้นว่า **วิญญานนี้ย่อมเวียนกลับจาก รูป นาม ย่อมไม่เลยไปที่อื่น ...**” ก็คือรู้ว่า วิญญานนี้ เวียนรู้อยู่แค่นี้ แค่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วนอยู่ ๔ ธรรมชาติเหล่านี้ วิญญานคือผู้รู้ เพราะฉะนั้น เราจะนั่งสมาธิภาวนา ไปก็ลึบปึกก็ตาม เราก็จะรู้ว่า จิตผู้รู้หรือวิญญาน รู้เพียงแค่นี้ รู้แค่รูป เวทนา สัญญา สังขาร **วิญญาน วนรู้อยู่แค่นี้ ไม่มีที่วิญญานจะไปรู้อย่างอื่นได้อีก** เป็นคุณสมบัติของมัน, พระองค์จึงเรียก ๔ ธรรมชาตินี้ว่า วิญญานฐิติ คือฐานที่ตั้งของวิญญาน หรือที่ตั้งอาศัยของวิญญาน และได้อุปมาเปรียบ ๔ ธรรมชาติ ว่าเหมือนดิน วิญญานเหมือนเมล็ดพืชสด ส่วนน้ำที่หล่อเลี้ยงเมล็ดพืช ก็คือ นันทิราคะ ความเพลินพอใจนั่นเอง นี่ก็เป็นความรู้ของพระโสดาบันอีกอย่างหนึ่ง.

ติดตามการเผยแพร่พระธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจนะ

โดย : พระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตถิผโล

ได้ที่

- www.watnapahpong.org
 - www.buddhawaj.org
 - www.buddha kosa foundation.org
 - รายการ “ถามโลก-ตอบธรรม” FM ๑๐๖.๐ MHz. (คลื่นครอบคลุมทั่ว)
- จันทร์-ศุกร์ เวลา ๐๕.๐๐-๐๕.๓๐ น.